Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
YVES BOT
esitatud 14. aprillil 2016[1]

Kohtuasi C-492/14

Essent Belgium NV
versus
Vlaams Gewest
Inter Energa jt
Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Brüsseli esimese astme kohus, Belgia))

Eelotsusetaotlus — Jaotusvõrku vahetult suunatud rohelise elektri tasuta jaotamise kord — Keeld võtta arvesse väljaspool asjaomast liikmesriiki toodetud rohelist elektrit — Kaupade vaba liikumine — EÜ artikkel 28

I. Sissejuhatus

1. Eelotsusetaotlus käsitleb EÜ artiklite 12, 28 ja 30 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ[2], artikli 3 lõigete 1 ja 4 tõlgendamist.

2. Taotlus on esitatud kohtuvaidlustes, mille pooled on Essent Belgium NV[3] ja Vlaams Gewest (Flandria piirkond) ja mis puudutavad nimetatud piirkonna lepinguvälist vastutust selliste järjestikuste õigusaktide vastuvõtmise tõttu, mis annavad õiguse tasuta jaotada taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrit[4] ainult juhul, kui see on roheline elekter, mis on vahetult suunatud jaotusvõrkudesse, mis asuvad kõigepealt Flandria piirkonnas, ja seejärel kogu liikmesriigis, mille osa see piirkond on.

3. Euroopa Kohus on 1. juuli 2014. aasta otsuses Ålands Vindkraft[5] ja 11. septembri 2014. aasta otsuses Essent Belgium[6] nõustunud, et siseriiklike toetuskavade kohaldamine rohelise elektri tootmisele, mis kasutab kaubeldavaid sertifikaate, võib piirduda üksnes sellise rohelise elektri tootmisega, mis toimub asjaomase liikmesriigi territooriumil.

1 — Algkeel: prantsuse.
2 — ELT 2003, L 176, lk 37, ja parandus ELT 2004, L 131, lk 74.
3 — Edaspidi „Essent“.
4 — Edaspidi „roheline elekter“.
5 — C-573/12, EU:C:2014:2037.
6 — C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192.

4. Olles juba esitanud põhjused, miks toetuskavade territoriaalsed piirangud ei näi mulle olevat kooskõlas kaupade vaba liikumise nõuetega [7], ei hakka ma pidama seljataga võitlust, olgugi et Euroopa Kohtu otsuste põhjendused mind ei veena.

5. Käesolevas ettepanekus uurin vaid seda, kas Euroopa Kohtu põhjendus on ülekantav sellisele rohelise elektri tasuta jaotamise korrale, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

6. Sellele küsimusele vastan jaatavalt, mis viib mind järeldusele, et diskrimineerimiskeelu põhimõtet, mis on sätestatud muu hulgas EÜ artiklis 12 ja direktiivides 96/92/EÜ [8], 2003/54 ja 2001/77/CE [9], ning EÜ artikleid 28 ja 30 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis näevad rohelise elektri tasuta jaotamise õiguse ette üksnes nendele tootmisseadmetele, mis on vahetult ühendatud asjaomase liikmesriigi või selle liikmesriigi piirkonna territooriumil asuvatesse jaotusvõrkudesse ning välistavad seetõttu sellise õiguse andmise teistes liikmesriikides asuvatele tootmisseadmetele.

II. Õiguslik raamistik

A. *Liidu õigus*

1. Elektrienergia siseturgu käsitlevad õigusnormid

7. Elektrienergia siseturu järkjärguline kujundamine on ette nähtud mitme järjestikuste direktiivide vastuvõtmisega, nende hulgas direktiivid 96/92 ja 2003/54.

a) Direktiiv 96/92

8. Direktiivi 96/92 põhjenduses 4 on märgitud, et elektri siseturu loomine on eriti tähtis elektri tootmise, ülekandmise ja jaotamise tõhususe suurendamiseks, tugevdades samal ajal varustuskindlust ning Euroopa majanduse konkurentsivõimet ja kaitstes keskkonda.

9. Selle direktiivi põhjendus 28 täpsustas, et keskkonnakaitse põhjustel võib eelistada elektri tootmist taastuvatest energiaallikatest.

10. Eespool viidatud direktiivi artikli 11 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud:

„2. Jaotusvõrgu operaator ei tohi mingil juhul diskrimineerida võrgukasutajaid või kasutajarühmi üksteise suhtes ega oma tütarettevõtjate või osanike kasuks.

3. Liikmesriik võib nõuda, et jaotusvõrgu operaator annaks tootmisseadmete dispetšjuhtimisel eesõiguse nendele tootmisseadmetele, mis kasutavad taastuvaid energiaallikaid või jäätmeid või toodavad nii soojust kui elektrit.“

7 — Vt minu ettepanekud, kohtuasi Ålands Vindkraft (C-573/12, EU:C:2014:37) ja liidetud kohtuasjad Essent Belgium (C-204/12–C-208/12, EU:C:2013:294).

8 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta (EÜT L 27, lk 20; ELT eriväljaanne 12/02, lk 3).

9 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. septembri 2001. aasta direktiiv 2001/77/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kasutamise edendamise kohta elektrienergia siseturul (EÜT L 283, lk 33; ELT eriväljaanne 12/02, lk 121).

11. Direktiivi 96/92 artikkel 16 nägi ette:

„Võrgule juurdepääsu korraldamiseks võivad liikmesriigid valida ühe artiklis 17 ja/või 18 kirjeldatud menetlustest. Mõlemat menetlust rakendatakse objektiivsete, läbipaistvate ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel."

b) Direktiiv 2003/54

12. Direktiiv 2003/54, mis jõustus 4. augustil 2003, tunnistati kehtetuks direktiiviga 2009/72/EÜ [10].

13. Direktiivi 2003/54 põhjendus 26 nägi ette, et „[k]äesoleva direktiivi põhinõue on arvestamine avalike teenuste osutamise nõuetega ning seetõttu on tähtis, et käesolevas direktiivis käsitletaks kõigis liikmesriikides järgitavaid ühiseid miinimumstandardeid, milles arvestatakse üldise kaitse, varustuskindluse, keskkonnakaitse ja samaväärse konkurentsitaseme eesmärke kõigis liikmesriikides. On oluline, et avalike teenustega seotud nõudeid saaks tõlgendada riiklikul tasandil, võttes arvesse riiklikke tingimusi ja järgides ühenduse õigusakte."

14. Selle direktiivi artikli 2 punktide 3 ja 5 määratluse kohaselt on „edastamine" „elektrienergia transport vastastikku seotud ülikõrgepinge- ja kõrgepingevõrkudes, mille eesmärk on edastada see lõpptarbijatele või jaotajatele", ning „jaotamine" „elektrienergia transport kõrgepinge-, keskpinge- ja madalpinge jaotusvõrkudes, mille eesmärk on edastada see klientidele".

15. Nimetatud direktiivi artikkel 3, mis on lisatud II peatükki „Sektori korralduse üldeeskirjad", kinnitas lõikes 1 vaba konkurentsi ja elektriettevõtjate vahel diskrimineerimise keelu põhimõtteid.

16. Samas lubas direktiivi 2003/54 artikli 3 lõige 2 liikmesriikidel üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada elektrisektori ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, mis on seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse, kvaliteedi ja hinnaga ning keskkonnakaitsega, sealhulgas energiatõhusus ja kliimakaitse, tingimusel, et kohustused „[on] selgelt määratletud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ning taga[vad] EL elektriettevõtjatele võrdse juurdepääsu liikmesriikide tarbijaskonnale". Direktiivi artikli 3 lõige 4 täpsustas, et kui liikmesriik annab tasuks kohustuste täitmise eest rahalist hüvitist, muud liiki hüvitisi ja ainuõigusi, tehakse seda „mittediskrimineerivalt ja läbipaistvalt".

17. Lisaks, direktiivi artikli 3 lõige 7 võimaldas liikmesriikidel „rakendada sotsiaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse ja keskkonnakaitse eesmärkide saavutamiseks vajalikke meetmeid, mis võivad hõlmata energiatõhusust edendava nõudluse juhtimise meetmeid ning kliimamuutustega võitlemise vahendeid ja varustuskindlust". Need meetmed võivad eelkõige ja vajaduse korral kõiki olemasolevaid siseriiklikke ja ühenduse vahendeid kasutades anda majanduslikke stiimuleid vajaliku võrgu-infrastruktuuri hooldamiseks ja ehitamiseks, sealhulgas võrkude vastastikuse ühendamise võimsus.

18. Direktiivi 2003/54 artikkel 14, mis lisati V peatükki „Jaotusvõrgu haldamine", nägi lõikes 2 ette, et „[j]aotusettevõtted ei tohi vahet teha võrgukasutajate või kasutajarühmade vahel, eriti oma sidusettevõtjate kasuks". Direktiivi artikli 14 lõige 4 võimaldas sõnaselgelt liikmesriikidel „jaotusvõrgu haldurilt nõuda, et elektrijaamade võrgujärjekorra koostamisel eelistataks elektrijaamu, kus kasutatakse taastuvenergia allikaid või jäätmeid või kus toimub elektrienergia ja soojuse koostootmine".

10 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54 (ELT 2009, L 211, lk 55).

19. Direktiivi artikli 20 lõige 1 sätestas, et liikmesriigid tagavad, et rakendatakse kolmandate isikute edastus- ja jaotusvõrkudele juurdepääsu süsteemi, mis põhineb avaldatud, kõikide vabatarbijate suhtes kohaldatavatel tariifidel ja seda süsteemi „kohaldatakse objektiivselt ja võrgukasutajate vahel vahet tegemata“.

20. Direktiivi 2003/54 artikkel 23 kohustas liikmesriike määrama ühe või mitu asutust, kes täidavad reguleeriva asutuse ülesandeid ja peavad vastutama vähemalt mittediskrimineerimise, tõhusa konkurentsi ja turu tõhusa toimimise eest ning vähemalt tingimuste arvutamise või kehtestamise aluseks oleva metoodika kehtestamise või heakskiitmise eest enne tingimuste jõustumist siseriiklike võrkudega ühendamise ja juurdepääsu osas neile, sealhulgas edastamise ja jaotamise tariifid. Reguleerivatel asutustel on õigus taotleda edastus- ja jaotusvõrkude halduritelt tingimuste, sealhulgas lõigetes 1–3 nimetatud tingimuste, tariifide, eeskirjade, mehhanismide ja meetodite muutmist, et tagada nende proportsionaalsus ja mittediskrimineeriv kohaldamine.

2. Rohelise elektri edendamist käsitlevad õigusnormid

21. Põhikohtuasjas on *ratione temporis* kohaldatav õigusakt direktiiv 2001/77, mis tunnistati kehtetuks direktiiviga 2009/28/EÜ [11].

22. Direktiivi 2001/77 põhjendus 1 tunnistas vajadust arendada taastuvaid energiaallikaid eelismeetmena, samas kui selle põhjendus 2 nägi ette, et rohelise elektri edendamine on ühenduse esmatähtis ülesanne.

23. Selle direktiivi põhjendus 14 viitab vajadusele kindlustada kõnealuste mehhanismide nõuetekohane toimimine siseriiklikul tasandil ühenduse raamprogrammi käivitamiseni, samas kui direktiivi põhjenduse 15 kohaselt on veel vara võtta vastu selline raamprogramm.

24. Sama direktiivi põhjenduses 19 on omakorda rõhutatud, et taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiaturu arengu soodustamisel on vaja arvestada selle positiivset mõju „piirkondlikele ja kohalikele arenguvõimalustele, ekspordiväljavaateid, sotsiaalset ühtekuuluvust ja töövõimalusi, eelkõige silmas pidades väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid, aga ka sõltumatuid energiatootjaid“.

25. Vastavalt direktiivi 2001/77 artiklile 1 on selle „[…] eesmärk […] soodustada taastuvate energiaallikate osa suurendamist elektrienergia tootmisel elektrienergia siseturul ning luua alus asjakohase ühenduse raamprogrammi rakendamiseks tulevikus“.

26. Selle direktiivi artikli 4 „Tõendamiskoormis“ lõikes 1 on sätestatud:

„Piiramata [EÜ] artiklite 87 ja 88 kohaldamist, hindab komisjon liikmesriikides kasutatud mehhanismide rakendamist, mille kohaselt elektrienergia tootja saab ametivõimude määruste alusel otsest või kaudset toetust ning millel võib olla kaubandust piirav mõju, kusjuures lähtutakse seisukohast, et kõnealused mehhanismid aitavad täita [EÜ] artiklitega 6 ja 174 ette nähtud eesmärke.“

11 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77 ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2009, L 140, lk 16).

27. Nimetatud direktiivi artikkel 7 „Võrgusüsteem“ nägi ette:

„1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et ülekande- ja jaotussüsteemi operaatorid kindlustavad oma territooriumil [rohelise] elektrienergia edastamise ja jaotamise, ilma et see mõjutaks võrgusüsteemi usaldusväärsust ja ohutust. Nad võivad ka sätestada [rohelise] elektrienergia eelistatud pääsu võrgusüsteemi. Energia jaotamisel tootmisseadmete vahel asetavad ülekandesüsteemi operaatorid esikohale taastuvaid energiaallikaid kasutavad tootmisseadmed, niivõrd kui siseriiklik elektrisüsteem võimaldab.

2. Liikmesriigid loovad õigusraamistiku või nõuavad ülekande- ja jaotussüsteemi operaatoritelt standardeeskirjade koostamist ja avaldamist, milles käsitletakse kulude kandmist seoses tehniliste kohandustega (näiteks võrguga liitumised ja võrgu arendustööd), mida on vaja, et kaasata uusi tootjaid, kes varustavad ühendatud võrku [rohelise] elektrienergiaga.

Kõnealused eeskirjad peavad tuginema objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele, mille kohaselt võetakse eelkõige arvesse kõik kõnealuste tootjate võrku liitmise kulud ja tulud. Eeskirjad võivad ette näha eri tüüpi liitumist.

3. Vastavalt asjaoludele võivad liikmesriigid ülekande- ja jaotussüsteemi operaatoritelt nõuda lõikes 2 nimetatud kulude täielikku või osalist kandmist.

[…]

6. Liikmesriigid tagavad, et ülekande- ja jaotustasude määramine ei ole diskrimineeriv taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia suhtes, eriti mitte selle taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia suhtes, mida toodetakse äärealadel, nagu saared ja madala rahvastikutihedusega piirkonnad.

Liikmesriigid loovad vajaduse korral õigusraamistiku või nõuavad, et ülekande- ja jaotussüsteemi operaatorid tagaksid, et taastuvaid energiaallikaid kasutavate elektrijaamade toodetud elektrienergia edastamis- ja jaotustasud peegeldaksid tulukust, mis tuleneb elektrijaama võrguga liitumisest. Selline tulukus võib tekkida madalpingevõrgu otsesel kasutamisel.

[…]“.

B. *Belgia õigus*

28. Flandria valitsus nägi rohelise elektri tootmise edendamiseks ette rohelise elektri tootjatele jaotusvõrgu tasuta kasutamise korra.

29. 17. juuli 2000. aasta Vlaams decreet houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt'i [12] (Flandria dekreet elektrituru korraldamise kohta) artikkel 15 sätestas:

„Võrguettevõtja teeb tasuta kõik rohelise elektri jaotamiseks vajalikud tööd, välja arvatud ühendamine jaotusvõrguga.

Flandria valitsus võib kehtestada esimeses lõigus sätestatud korra kohaldamisel piiranguid.“

12 — *Belgisch Staatsblad*, 22.9.2000, lk 32166, edaspidi „elektridekreet“).

30. 24. detsembril 2004 jõustunud decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2005[13] (dekreet 2005. aasta eelarvega kaasnevate meetmete kohta) artikliga 61 tunnistati eespool nimetatud artikkel 15 alates 1. jaanuarist 2005 kehtetuks.

31. Enne kehtetuks tunnistamist arendati märgatavalt tasuta jaotamise korra rakenduseeskirju, mis väljendus kolme järjestikuse otsuse vastuvõtmises.

32. Kõigepealt võimaldas 28. septembril 2001 jõustunud besluit van de vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen[14] (määrus, millega soodustatakse taastuvatest energiaallikatest elektrienergia tootmist) tasuta jaotada elektrit, mis on toodetud mõnes muud piirkonnas peale Flandria või välisriigis. Selle määruse artikkel 14 näeb ette:

„[…]

Võrguettevõtja teeb elektridekreedi […] artiklis 15 nimetatud tööd eelmises lõikes ette nähtud teatise alusel tasuta.

Elektrienergia kohta, mida ei toodeta Flandria piirkonnas, esitab rohelise elektri sertifikaatide väljastamiseks asjaomases tootmiskohas pädev asutus reguleerivale asutusele tõendi, mis tagab, et see elekter on toodetud ühest […] taastuvast energiaallikast ja on ette nähtud Flandrias asuvale lõpptarbijale.

[…]“.

33. Seejärel piiras 28. septembri 2011. aasta määruse 4. aprilli 2003. aasta määrusega[15] tehtud muudatustest tulenevas versioonis, mis jõustus 30. aprillil 2003, artikkel 14 tasuta jaotamise õiguse andmist vaid nendele elektrijaamadele, mis asuvad Flandria piirkonnas. Nimetatud artikkel oli sõnastatud järgmiselt:

„Lõige 1 Elektridekreedi artikli 15 teise lõigu kohaselt kohaldatakse tasuta jaotamise korda sama dekreedi artikli 15 esimese lõigu tähenduses üksnes sellise võrku suunatud elektri suhtes, mis on toodetud Flandria piirkonna jaotusvõrkudega ühendatud tootmisseadmetes.

„Lõige 2 [Rohelise] elektri tarnija ei arvesta lõpptarbijale esitatud vahearvel ja lõpparvel sellise elektri jaotamise eest mingit tasu […]

[…]“.

34. Pärast seda, kui Raad van State (Belgia riiginõukogu) oli saanud Essenti taotluse tühistada 4. aprilli 2003. aasta määruse artikkel 2, peatas ta 12. jaanuari 2004. aasta otsusega nimetatud artikli rakendamise.

35. Peatamise tulemusel võeti 5. märtsil 2004[16] järgmisena vastu Flandria valitsuse otsus soodustada taastuvatest energiaallikatest pärit elektrienergia tootmist (besluit van de vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen), mis tunnistas 28. septembri 2001. aasta määruse kehtetuks ja asendas selle alates 23. märtsist 2004.

13 — *Belgisch Staatsblad*, 31.12.2004, lk 87220.

14 — *Belgisch Staatsblad*, 23.10.2001, lk 36778, edaspidi „28. septembri 2001. aasta määrus“.

15 — *Belgisch Staatsblad*, 30.4.2003, lk 23334, edaspidi „4. aprilli 2003. aasta määrus“.

16 — *Belgisch Staatsblad*, 23.3.2004, lk 16296, edaspidi „5. märtsi 2004. aasta määrus“.

36. 5. märtsi 2004. aasta määruse artikkel 18 sätestab:

„Lõige 1 Elektridekreedi artikli 15 teise lõigu kohaselt kohaldatakse tasuta jaotamise korda sama dekreedi artikli 15 esimese lõigu tähenduses üksnes elektri suhtes, mida tarnitakse Flandria piirkonnas asuva jaotusvõrguga ühendatud lõpptarbijatele ja mis on toodetud taastuvast energiaallikast artikli 15 tähenduses elektrit vahetult Belgias asuvasse jaotusvõrku suunavates tootmisseadmetes.

„Lõige 2 [Rohelise] elektri tarnija ei arvesta lõpptarbijale esitatud lõpparvel sellise elektri jaotamise eest mingit tasu […]

[…]“.

37. Pärast seda, kui Raad van State (Belgia riiginõukogu) oli saanud Essenti taotluse tühistada 5. märtsi 2004. aasta määruse artikkel 18, peatas ta 23. detsembri 2004. aasta otsusega nimetatud artikli rakendamise, pärast mida lükkas nimetatud taotluse oma 13. novembri 2012. aasta otsusega tagasi.

38. Pärast elektridekreedi artikli 15 kehtetuks tunnistamist Flandria 24. detsembri 2004. aasta dekreediga, mis käsitleb erinevaid 2005. aasta riigieelarvega kaasnevaid meetmeid, tunnistati Flandria valitsuse 25. märtsi 2005. aasta määrusega[17] 5. märtsi 2004. aasta määruse artikkel 18 alates 1. jaanuarist 2005 kehtetuks.

III. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

39. Essent tarnib alates 2003. aastast Flandria piirkonnas elavatele tarbijatele Madalmaadest imporditud elektrit, mis tema sõnul on roheline elekter.

40. Kuna Essent leidis, et 4. aprilli 2003. aasta ja 5. märtsi 2004. aasta määrustega tehtud muudatuste tõttu kaotas ta Flandria piirkonnas asuva jaotusvõrgu kaudu tasuta jaotamise õiguse ja talle on seeläbi tekitatud kahju, pöördus ta Rechtbank van eerste aanleg te Brusseli (Brüsseli esimese astme kohus) poole, et tuvastada muu hulgas Flandria piirkonna vastutus ning palus tehtav kohtuotsus tunnistada siduvaks ka Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkti (Flandria elektrienergia- ja gaasiturgu reguleeriv asutus)[18] suhtes, mis on elektrienergia jaotustariifide ja elektri tasuta jaotamise hindamiseks pädev asutus, ning erinevate era- ja avalik-õiguslike jaotusvõrgu operaatorite suhtes, kes on nõudnud Essentilt jaotuskulude tasumist.

41. Essent põhjendas oma nõudeid väitega, et sätted, mille kohaselt ei laiene tasuta jaotamise õigus teistest liikmesriikidest pärit rohelisele elektrile, on vastuolus EÜ artiklitega 12 ja 28 ning direktiivi 96/92 artikli 3 lõikega 1 ja artikli 11 lõikega 2.

42. Neil asjaoludel otsustas Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Brüsseli esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas EÜ artikleid 28 ja 30 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, käesoleval juhul elektridekreet koosmõjus 4. aprilli 2003. aasta määrusega, mille kohaselt on tasuta jaotamise kord kohaldatav üksnes sellise võrku suunatud elektri suhtes, mis on toodetud Flandria piirkonna jaotusvõrkudega ühendatud tootmisseadmetes, ja mille kohaselt arvatakse Flandria piirkonna jaotusvõrkudega ühendamata tootmisseadmetes toodetud elekter tasuta jaotamise korra kohaldamisalast välja?

17 — *Belgisch Staatsblad*, 27.5.2005, lk 24763.

18 — Nüüd Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG).

2. Kas EÜ artikleid 28 ja 30 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid – käesoleval juhul elektridekreet koosmõjus 5. märtsi 2004. aasta määrusega nagu neid kohaldas [reguleeriv asutus] –, mille kohaselt on tasuta jaotamise kord kohaldatav üksnes elektri suhtes, mis on toodetud elektrit vahetult Belgias asuvasse jaotusvõrku suunavates tootmisseadmetes, ja mille kohaselt arvatakse tootmisseadmetes, mis ei suuna elektrit vahetult Belgias asuvasse jaotusvõrku, toodetud elekter tasuta jaotamise korra kohaldamisalast välja?

3. Kas esimeses ja teises küsimuses viidatud liikmesriigi õigusnormid on kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõttega ja diskrimineerimiskeeluga, mis on muu hulgas sätestatud EÜ artiklis 12 ja direktiivi 2003/54 põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal kehtinud versiooni artikli 3 lõigetes 1 ja 4?“

IV. Hinnang

A. *Sissejuhatavad märkused*

43. Kõigepealt tuleb välja selgitada, millised liidu õiguse sätted on eelotsusetaotlusele vastamiseks asjakohased.

44. Selleks tuleb esiteks nende õigusnormide osas, mida kohaldatakse *ratione temporis*, sedastada, et hoolimata asjaolust, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei viidanud direktiivile 96/92, tuleb eelotsusetaotlust analüüsida – võttes arvesse, et 28. septembri 2001. aasta määrus võeti vastu enne direktiivi 2003/54 jõustumise kuupäeva – mitte üksnes selles direktiivis, vaid ka direktiivis 96/92 sätestatud õigusnormide põhjal.

45. Teiseks tuleb sätete osas, mida kohaldatakse *ratione materiae*, märkida, et kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus viitas diskrimineerimiskeelu põhimõtte kinnitamisel teiseses õiguses ainult direktiivi 2003/54 artikli 3 lõigetele 1 ja 4, sisaldab see direktiiv ka muid sätteid, mis on asjakohased, kuna need moodustavad selle põhimõtte konkreetsed väljendused ülekande- ja jaotusvõrkude juurdepääsu rakendamisel.

46. Lisaks tuleb märkida, et direktiiv 2001/77 sisaldab eelkõige artiklis 7 rohelise elektriga liitumis- ja jaotustingimusi käsitlevaid erisätteid.

47. Väljakujunenud kohtupraktika [19] kohaselt vastan eelotsusetaotlusele direktiivide 2003/54 ja 2001/77 kõiki neid sätteid arvestades, millel võib olla tõstatatud probleemi puhul tähtsust.

48. Ma käsitlen seda küsimust kõigepealt diskrimineerimiskeelu seisukohalt ning seejärel analüüsin seda kaupade vaba liikumise seisukohalt [20].

B. *Kolmas küsimus*

49. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib kolmanda küsimusega sisuliselt seda, kas EÜ artiklis 12 ja direktiivides 96/92, 2003/54 ja 2001/77 sisalduvate diskrimineerimiskeelu sätestavate reeglitega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis annavad rohelise elektri tasuta jaotamise õiguse üksnes nendele tootmisseadmetele, mis on vahetult ühendatud asjaomase liikmesriigi või selle liikmesriigi piirkonna territooriumil asuvatesse jaotusvõrkudesse ning välistavad seetõttu sellise õiguse andmise teistes liikmesriikides asuvatele tootmisseadmetele.

19 — Vt eelkõige kohtuotsus, 29.10.2015, Nagy (C-583/14, EU:C:2015:737, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).

20 — Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ei palu Euroopa Kohtult vastust küsimusele, kas selline elektri tasuta jaotamise kord, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kujutab endast riigiabi, ei analüüsi ma seda korda riigiabi käsitlevate sätete põhjal.

50. Leian, et asjaomased direktiivid sisaldavad palju sätteid, mis on samamoodi ka diskrimineerimiskeelu põhimõtte konkreetsed väljendused, isegi kui need tunduvad olevat suunatud teistsuguste probleemide lahendamisele.

51. Asjakohaste teisese õiguse sätete hulgas on ka need, mis reguleerivad elektrisektoris diskrimineerimiskeeldu üldiselt. Muud sätted käsitlevad konkreetsemalt diskrimineerimise keelamist rohelise elektri suhtes. Lõpuks paistavad muud sätted reguleerivat positiivse diskrimineerimise põhimõtet sellise elektri kasuks.

52. Esimene rida sätteid lükkab üldiselt tagasi diskrimineerimiskeelu põhimõtte kohaldamise ülekande- ja jaotusvõrkude juurdepääsul.

53. Direktiivi 2003/54 artikli 3 lõige 1 ja artikli 14 lõige 2, mis on sisuliselt identsed direktiivi 96/92 artikli 3 lõikega 1 ja artikli 11 lõikega 2, nõuavad, et riigi ja jaotusvõrgu operaatori tegevus ei oleks võrgule juurdepääsu rakendamisel diskrimineeriv. Seda keeldu tuleb võrrelda direktiivi 96/92 artiklis 16 sätestatud keeluga, mis keelab liikmesriikidel korraldada juurdepääsu võrgule diskrimineerivalt, olenemata sellest, kas nad valivad läbirääkimistel põhineva võrgule juurdepääsu süsteemi või üksikostja süsteemi, ning direktiivi 2003/54 artikli 20 lõikes 1 sätestatud keeluga, mille kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et rakendatakse kolmandate isikute edastus- ja jaotusvõrkudele juurdepääsu süsteemi, mis põhineb avaldatud, kõikide vabatarbijate suhtes kohaldatavatel tariifidel ja seda süsteemi „kohaldatakse objektiivselt ja võrgukasutajate vahel vahet tegemata“.

54. Võrkudele juurdepääsul üldise diskrimineerimise keelu põhimõte leiab konkreetse väljenduse ka ülesannetes, mis on antud reguleerivatele asutustele direktiivi 2003/54 artikli 23 lõike 1 punktiga f ja lõikega 4, mis näevad ette, et viimased peavad vastutama vähemalt „mittediskrimineerimise“ ja „tõhusa konkurentsi“ eest, eelkõige mis puudutab uute elektritootjate võrkuühendamise tingimusi ja tariife, et „tagada nende objektiivsus, läbipaistvus ja mittediskrimineerivus“. Need tagatised tuleb saada, pidades eelkõige silmas „erinevate taastuvenergia allikatel põhinevate tehnoloogiate kulusid ja kasu“.

55. Teine rida sätteid käsitleb konkreetsemalt diskrimineerimiskeeldu rohelise elektri suhtes.

56. Direktiivi 2001/77 artikli 7 lõige 2 sätestab, et standardeeskirjad, milles käsitletakse kulude kandmist seoses tehniliste kohandustega, mida on vaja, et kaasata uusi tootjaid, kes varustavad ühendatud võrku rohelise elektrienergiaga, peavad tuginema „objektiivsetele, läbipaistvatele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele“, mille kohaselt võetakse eelkõige arvesse kõik kõnealuste tootjate võrku liitmise kulud ja tulud.

57. Sama loogika kohaselt kohustab selle direktiivi artikli 7 lõige 6 liikmesriike tagama, et ülekande- ja jaotustasude määramine ei oleks diskrimineeriv taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia suhtes, „eriti mitte selle taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia suhtes, mida toodetakse äärealadel, nagu saared ja madala rahvastikutihedusega piirkonnad“. Sama säte täpsustab, et liikmesriigid loovad vajaduse korral õigusraamistiku või nõuavad, et ülekande- ja jaotussüsteemi operaatorid tagaksid, et taastuvaid energiaallikaid kasutavate elektrijaamade toodetud elektrienergia edastamis- ja jaotustasud peegeldaksid tulukust, mis tuleneb elektrijaama võrguga liitumisest, selline tulukus võib tekkida madalpingevõrgu otsesel kasutamisel.

58. Kolmas rida sätteid tekitab võimaluse keskkonnakaitse eesmärgil põhinevaks positiivseks diskrimineerimiseks.

59. Ma lisan siia kategooriasse ka direktiivi 2003/54 artikli 3 lõike 2, mis – sisuliselt korrates direktiivi 96/92 artikli 3 lõiget 2 – võimaldab kehtestada elektrisektori ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, mis võivad puudutada „keskkonnakaitset", sealhulgas „energiatõhusus ja kliimakaitse" [21], tingimusel, et kohustused „[on] selgelt määratletud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ning tagavad EL elektriettevõtjatele võrdse juurdepääsu liikmesriikide tarbijaskonnale" [22].

60. Nimetatud kategooriasse peaks kuuluma ka direktiivi 96/92 artikli 11 lõige 3, direktiivi 2003/54 artikli 14 lõige 4 ja direktiivi 2001/77 artikli 7 lõige 1, mis andsid rohelisele elektrile eelistatud juurdepääsu võrgule.

61. Kas võrgukasutajate igasuguse diskrimineerimise keeluga eelkõige tariifide osas on vastuolus see, kui liikmesriik võtab sellise meetme, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis näeb ette õiguse jaotada tasuta rohelist elektrit vaid juhul, kui see on vahetult suunatud jaotusvõrkudesse?

62. Esmapilgul tundub vastus olevat selge, kuivõrd meede, mis näeb ette tasuta elektri, on kahekordselt diskrimineeriv: esiteks, rohelise elektri ja sellise elektri vahel, mis ei ole toodetud taastuvatest energiaallikatest, ning teiseks vahetult jaotusvõrkudesse suunatud elektri ja imporditud elektri vahel, mis suunatakse kõigepealt ülekandevõrku. Lisaks näib viimati nimetatud diskrimineerimine olevat otseses vastuolus direktiivi 2001/77 artikli 7 lõike 6 esimese lõiguga, mis keelab diskrimineerimise rohelise elektri geograafilise päritolu põhjal.

63. Samas tuleb välja selgitada, kas diskrimineerimist saab põhjendada taastuvate energiaallikate kasutamise edendamise eesmärgiga.

64. Olgugi et Euroopa Kohus ei ole sõnaselgelt nimetanud võimalust tugineda diskrimineeriva meetme põhjendamiseks keskkonnakaitsele, mis oleks võimaldanud sellise kohtupraktika konstruktiivset selgitamist, mida peeti „ebaselgeks" [23], saab mitut kohtuotsust sellegipoolest mõista üksnes läbi eelduse, et nimetatud eesmärk võib olla selliste meetmete põhjendusena lubatud, mille diskrimineeriv laad on tuvastatud juba varem.

65. Diskrimineerimise varjamise fenomen tuleneb kahtlusteta kohtupraktikast, kuigi selle tulemuse saavutamise menetlust ümbritseb teataval määral müsteerium.

66. Meenutagem, et Euroopa Kohus on oma 9. juuli 1992. aasta otsuses komisjon *vs*. Belgia [24], mis käsitleb nn „Vallooni jäätmete" juhtumit, märkides, et kohustuslikud nõuded mängivad rolli üksnes seoses meetmetega, mis on eraldi kohaldatavad omamaistele ja imporditud toodetele, samas möönis – tuginedes põhimõttele, et keskkonnakahjustus tuleb heastada eeskätt kahjustuse kohas, ning isemajandamise ja läheduse põhimõtetele –, et „võttes arvesse ühes või teises kohas tekitatud jäätmete erinevusi võrreldes jäätmete tekitamise kohaga", ei saa vaidlustatud meetmeid, mis keelavad jäätmete importimise asjaomasesse piirkonda, pidada diskrimineerivaks [25].

67. Järelikult vältis Euroopa Kohus diskrimineerimise tuvastamist sellise kohtupraktika kohaldamise teel, mis näeb ette, et võrdse kohtlemise põhimõte nõuab, et sarnaseid olukordi ei koheldaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei koheldaks võrdselt, kuna erinevat kohtlemist põhjendas „jäätmete eripärast" tulenev teistsugune olukord.

21 — See lauseosa lisati direktiiviga 2003/54.

22 — *Idem.*

23 — Vt Rigaux, A., *Revue Europe*, nr 2, veebruar 2012, kommentaar 75. Seda hinnangut kordas Le Baut-Ferrarese, B., *Revue Environnement et Développement durable*, nr 11, november 2014, kommentaar 75. Vt ka Euroopa Kohtu tegevuse kriitilise analüüsi kohta, Michel, V., „Marché intérieur et politiques de l'Union: brèves réflexions sur une quête d'unité", *L'identité du droit de l'Union européenne – Mélanges en l'honneur de Claude Blumann*, 2015, lk 229.

24 — C-2/90, EU:C:1992:310.

25 — Punktid 34–36.

68. Euroopa Kohus leidis 13. märtsi 2001. aasta otsuses PreussenElektra [26], pööramata tähelepanu sellele, kas siseriiklikud õigusnormid, mis nõuavad elektritootjatelt nende tarnepiirkonnas toodetud rohelise elektri ostmist miinimumhinnaga, olid diskrimineerivad või mitte, et need õigusnormid ei olnud vastuolus kaupade vaba liikumisega eelkõige seetõttu, et meede oli keskkonnakaitse seisukohalt tõhus ja selle eesmärk oli „samuti“ inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmine, mis kujutab endast EÜ artiklis 30 määratletud ülekaalukat üldist huvi.

69. Lõpetuseks juhin tähelepanu sellele, et Euroopa Kohus märkis oma 11. septembri 2014. aasta otsuses Essent Belgium [27] seoses küsimusega, mis puudutas võimalikku diskrimineerimiskeeldu sätestavate reeglite rikkumist, et „eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole välja toonud seda, kuidas [roheliste sertifikaatide] kava […] võiks põhjustada erinevat kohtlemist, mis põhjustab kodakondsusel põhineva diskrimineerimise, ega seda, kuidas sellist erinevat kohtlemist, kui see peaks aset leidma, saaks eristada kohtlemisest, mis on seotud teistest liikmesriikidest pärit päritolutagatiste ja sealt imporditud elektrienergiaga, mis on juba esimese eelotsuse küsimuse ese“ [28], mis andis Euroopa Kohtule alust analüüsida siseriiklikku meedet kaupade vaba liikumise seisukohalt.

70. Diskrimineerimise küsimus on seega hõlmatud üldise analüüsiga, mis tuleb teha seoses küsimusega, kas esines mõni piirang või kas see oli millegagi põhjendatud.

71. Isegi kui lahenduse alus näib olevat muutunud, ning lisaks on keeruline määratleda, kas see põhineb sellisest reeglist loobumisel, mille kohaselt vaid üks meede, mida kohaldatakse vahet tegemata, võib olla põhjendatud mõne Euroopa Kohtu praktikast tuleneva kohustusliku nõudega, või taastuvate energiaallikate kasutamise edendamise seostamisel mõne EÜ artiklis 30 nimetatud üldise huviga, on võimalik viidatud pretsedentidest järeldada, et Euroopa Kohus on nõus sellega, et siseriiklikud diskrimineerivad meetmed võivad olla põhjendatud keskkonnakaitse eesmärgiga, tingimusel, et need vastavad proportsionaalsuse põhimõttele [29].

72. Ma ei näe, miks peaks see olema teisiti juhul, kui siseriiklikku meedet analüüsides lähtuda mitte üldisest diskrimineerimiskeelu põhimõttest, vaid selle põhimõtte konkreetsetest teisendustest, mis sisalduvad teisese õiguse sätetes.

73. Minu arvates on diskrimineerimiskeeldu sätestavate reeglitega vastuolus keskkonnakaitsega seotud põhjendustele tuginemine vaid siis, kui need reeglid keelaksid või ühtlustaksid siseriiklikke õigusnorme piirangute osas, mida võib rakendada rohelise elektri impordile eesmärgiga edendada taastuvate energiaallikate kasutamist. Teisisõnu, vaid juhul, kui teisese õiguse säte keelaks igasuguse rohelise elektri impordipiirangu või täpsustaks sõnaselgelt need juhud, mil piirangud võivad olla lubatud, et tagada sellise elektri kasutamise edendamine, ei oleks liikmesriikidel enam tegutsemisvabadust, mis lubaks neil tugineda piirangu põhistamiseks sellistele alustele.

74. Selliseid sätteid ei leia direktiividest 96/92 või 2003/54 ega direktiivist 2001/77, võttes arvesse, et viimase artikli 7 lõiget 6, mis käsitleb rohelist elektrit tootvate elektrijaamade diskrimineerimise keelamist nende geograafilise asukoha põhjal, eriti juhul, kui need jaamad asuvad äärealadel, millega võivad kaasneda raskused Euroopa põhivõrkudesse liitumisel, ei saa tõlgendada nii, et välistatud on igasugune kodakondsusel põhinev erinev kohtlemine, mis Euroopa Kohtu loogika kohaselt on põhjendatud rohelise elektri tootmist riigi territooriumil ja rohelise elektri tootmist teistes liikmesriikides puudutavate olukordade objektiivse erinevuse rõhutamisega.

26 — C-379/98, EU:C:2001:160.

27 — C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192.

28 — Punkt 119.

29 — Vt selle kohta eelkõige López Escudero, M., „Régimes nationaux d'aide à l'énergie verte face à la libre circulation des marchandises dans l'Union européenne“, *Revues des affaires européennes*, 2014/3, lk 593, eriti lk 599, ja Le Baut-Ferrarese, B., *op. cit*.

75. Need on põhjused, miks teen ettepaneku vastata kolmandale küsimusele nii, et EÜ artiklis 12 ja direktiivides 96/92, 2003/54 ja 2001/77 sisalduvate diskrimineerimiskeelu sätestavate reeglitega ei ole vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis annavad rohelise elektri tasuta jaotamise õiguse üksnes nendele tootmisseadmetele, mis on vahetult ühendatud asjaomase liikmesriigi või selle liikmesriigi piirkonna territooriumil asuvatesse jaotusvõrkudesse ning välistavad seetõttu sellise õiguse andmise teistes liikmesriikides asuvatele tootmisseadmetele, tingimusel, et siseriiklikud õigusnormid on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, on taotletava eesmärgi tagamiseks sobivad ega lähe kaugemale sellest, mis on sellise eesmärgi saavutamiseks vajalik.

76. Analüüsiksin nüüd põhikohtuasjas kõnealuse korra proportsionaalsust kaupade vaba liikumise seisukohalt.

C. Esimene ja teine küsimus

77. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib esimese ja teise küsimusega sisuliselt seda, kas EÜ artikleid 28 ja 30 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis annavad rohelise elektri tasuta jaotamise õiguse üksnes nendele tootmisseadmetele, mis on vahetult ühendatud asjaomase liikmesriigi või selle liikmesriigi piirkonna territooriumil asuvatesse jaotusvõrkudesse ning välistavad seetõttu sellise õiguse andmise teistes liikmesriikides asuvatele tootmisseadmetele.

78. Esitatud küsimuse mõte on niisiis saada selgust, kas põhikohtuasjas kõnealune kord võib tekitada teistest liikmesriikidest pärit elektri, eelkõige rohelise elektri impordipiiranguid ning kujutada endast seetõttu EÜ artikliga 28 üldjuhul keelatud koguseliste piirangutega samaväärseid meetmeid, välja arvatud juhul, kui need õigusnormid on objektiivselt põhjendatud.

79. Kuna see küsimus võtab selgelt kokku need, millele Euroopa Kohus on vastanud oma kahes varasemas otsuses, nimelt 1. juuli 2014. aasta otsuses Ålands Vindkraft [30] ja 11. septembri 2014. aasta otsuses Essent Belgium [31], mis käsitlevad rohelise elektri tootmise siseriiklike toetuskavade kooskõla liidu õigusega, siis aluseks võetava põhjenduse lähtepunkt on küsimus, kas nende kahe kohtuasja lahendi olemuse saab kergesti üle kanda käesolevale asjale, või on antud asjal sellised eritunnused, mis põhjendavad selle eraldi käsitlemist.

80. Euroopa Kohtule seisukohti esitanud huvitatud isikud ei eksinud selles küsimuses.

81. Ühelt poolt väidavad Flandria piirkond, Kreeka valitsus ja komisjon analoogiale tugineva põhjenduse kohaselt, et territoriaalseid piiranguid, mida rakendatakse rohelise elektri tasuta jaotamise korrale, tuleb pidada põhjendatuks, kui sarnaselt õigusnormidele, mis olid kõne all 1. juuli 2014. aasta otsuse Ålands Vindkraft [32] ja 11. septembri 2014. aasta otsuse Essent Belgium [33] aluseks olnud asjades, on nende õiguspärane eesmärk edendada elektri tootmisel taastuvate energiaallikate kasutamist. Samas on Flandria piirkond ühelt poolt ja Kreeka valitsus ning komisjon teiselt poolt kardinaalselt erinevatel seisukohtadel ja sellele tuleb siinkohal juhtida tähelepanu. Flandria piirkond leiab, et elektri tasuta jaotamisele rakendatav piirang ei kujuta endast koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meedet, kuna hõlmates üksnes sellist elektrit, mis suunatakse vahetult jaotusvõrkudesse, ei too see kaasa piirangut piiriüleses elektrikaubanduses; selline piirang saab esineda vaid ülekandevõrkudel, välja arvatud jaotusvõrgud. Kreeka valitsus ja komisjon leiavad seevastu, et kõnealused õigusnormid

30 — C-573/12, EU:C:2014:2037.

31 — C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192.

32 — C-573/12, EU:C:2014:2037.

33 — C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192.

kujutavad endast samaväärse toimega meetmeid, kuid et need on põhjendatud keskkonnakaitse eesmärgiga, mille proportsionaalsust tuleb komisjoni sõnul põhjalikumalt analüüsida eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kes võtab selleks arvesse rohelise elektri tootmise teiste toetusmehhanismide kumuleeruvat mõju.

82. Essent on vastupidisel seisukohal, leides, et antud asjas esineb mitu erinevat tahku, mis tema sõnul täielikult välistavad varasema kohtupraktika ülekandmise. Ta leiab eelkõige seda, et kuigi roheliste sertifikaatide süsteem kujutab endast rohelise elektri tootmise toetusmehhanismi, mis tagab reguleeriva asutuse kaudu tootjale eelise enne turujõudude sekkumist, võimaldades konkreetsel turul sertifikaatidega õiglastel tingimustel kaubelda, käsitleb rohelise elektri tasuta jaotamise kord üksnes elektri jaotamist ja tarbimist, eelistades ühepoolselt tarnijaid, ja evib märkimisväärset finantsmõju, kuna jaotuskulud ulatusid asjaomasel perioodil elektri lõpparvest kuni 37%-ni.

83. Kui küsitav 1. juuli 2014. aasta kohtuotsuse Ålands Vindkraft [34] ja 11. septembri 2014. aasta kohtuotsuse Essent Belgium [35] põhjendus minu arvates ka ei ole, ei näi mulle käesolevas ettepanekus olevat võimalik siit alates pakkuda välja nendes leitud lahendusest loobumist, kuna selline kohtupraktika ümberhindamine eeldaks olulist arengut õiguslikus raamistikus, millega aga ei ole tegemist käesoleva asja puhul, mis vastupidi käsitleb hoopis varasemat ja möödunud õiguslikku olukorda. Seega analüüsin selliste siseriiklike õigusnormide, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kooskõla EÜ asutamislepingu kaupade vaba liikumist käsitlevate sätetega nimetatud kohtuotsustes välja toodud analüüsiskeemist lähtudes.

84. Seega, niipea, kui olen teinud kindlaks, kas põhikohtuasjas kõnealune kord kujutab endast kaupade vaba liikumise piirangut, uurin, kas seda piirangut, juhul kui see peaks esinema, põhjendab taastuvate energiaallikate kasutamise edendamise eesmärk.

1. Kaupade vaba liikumise piirang

85. Algne mudel tulenes 11. juuli 1974. aasta otsusest Dassonville [36], mille kohaselt kujutab endast koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meedet iga siseriiklik meedet, mis võib otseselt või kaudselt, tegelikult või tõenäoliselt takistada ühendusesisest kaubandust [37].

86. Sellega seoses tuleb sedastada, et põhikohtuasjas kõnealused õigusnormid võivad tegelikult takistada, vähemalt kaudselt või tõenäoliselt teistest liikmesriikidest pärit elektri, eelkõige rohelise elektri [38] importi.

87. Kuna on selge, et imporditud elekter tuleb tingimata edastada ülekandevõrgu kaudu ning seda ei saa vahetult suunata Flandria piirkonnas asuvatesse jaotusvõrkudesse või Belgiasse, annab tasuta jaotamise õiguse piirdumine rohelise elektriga, mis on toodetud vahetult jaotusvõrkudega ühendatud elektrijaamades, Flandria piirkonnas või Belgias toodetud rohelisele elektrile konkreetse eelise ning seab imporditud elektri halvemasse olukorda.

34 — C-573/12, EU:C:2014:2037.

35 — C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192).

36 — 8/74, EU:C:1974:82.

37 — Punkt 5. Vt ka kohtuotsused, 1.7.2014, Ålands Vindkraft (C-573/12, EU:C:2014:2037, punkt 66) ja 11.9.2014, Essent Belgium (C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192, punkt 77).

38 — Meenutagem, et Euroopa Kohus, kes andis kohtuotsuses, 10.12.1968, komisjon *vs*. Itaalia (7/68, EU:C:1968:51) mõistele „kaubad“ laiaulatusliku määratluse, mis hõlmab kõiki „rahaliselt hinnatavaid tooteid ja mis sellistena võivad moodustada kaubandustehingute eseme“ (punkt 626) (vt selle kohta ka kohtuotsus, 14.4.2011, Vlaamse Dierenartsenvereniging ja Janssens (C-42/10, C-45/10 ja C-57/10, EU:C:2011:253, punkt 68 ning seal viidatud kohtupraktika), kinnitas sõnaselgelt, et elekter on kaup (vt kohtuotsus, 17.7.2008, Essent Netwerk Noord jt, C-206/06, EU:C:2008:413, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

88. Kuna sellisest eelisest saavad kasu vaid need elektrijaamad mis asuvad Flandria piirkonnas või Belgias, siis ei oma tähtsust see, et selline sooduskord võib mõjuda piiravalt nende Flandria või Belgia elektrijaamade suhtes, mis on vahetult ühendatud mitte jaotusvõrku vaid ülekandevõrku [39].

89. Sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kujutavad endast järelikult koguseliste impordipiirangutega samaväärse toimega meetmeid, mis on vastuolus EÜ artikliga 28, välja arvatud juhul, kui need on objektiivselt põhjendatud.

2. Võimalik põhjendatus

90. Euroopa Kohus, viidates väljakujunenud kohtupraktikale, leidis 1. juuli 2014. aasta otsuses Ålands Vindkraft [40]ja 11. septembri 2014. aasta otsuses Essent Belgium [41], et siseriiklikud õigusnormid või tavad, mis kujutavad endast koguselise piiranguga samaväärse toimega meedet, võivad olla õigustatud mõnega EÜ artiklis 30 loetletud üldistest huvidest või kohustuslike nõuetega, mõlemal juhul peab siseriiklik meede olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, olema taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ega tohi minna kaugemale sellest, mis on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik [42].

91. Seejärel, sidudes elektri tootmisel taastuvate energiaallikate kasutamise edendamise eesmärgi üheajal varasemas kohtupraktikas kasutatud kohustusliku nõudega ja EÜ artiklis 30 määratletud üldisest huvist tulenevate põhjustega, leidis Euroopa Kohus, et see eesmärk võib põhimõtteliselt põhjendada kaupade vaba liikumise võimalikku piiramist.

92. Kuna Euroopa Kohus nõustus selle põhimõtte asjakohasusega, analüüsis ta järgmisena rohelise elektri riiklikest toetuskavadest tuleneva vaba liikumise piirangu proportsionaalsust.

93. Selleks et välja selgitada, kas need meetmed on vajalikud ja sobivad taastuvate energiaallikate kasutamise edendamise eesmärgi saavutamise tagamiseks, on vaja samamoodi hinnata põhikohtuasjas kõnealuste siseriiklike meetmete proportsionaalsust.

94. Esiteks, mis puudutab põhikohtuasjas kõnealuste siseriiklike meetmete sobivust taotletud eesmärgi saavutamiseks, siis tuleb märkida, et erinevalt toetuskavadest, mida analüüsiti 1. juuli 2014. aasta kohtuotsuse Ålands Vindkraft [43] ja 11. septembri 2014. aasta kohtuotsuse Essent Belgium [44] aluseks olnud asjades ja mille eesmärk oli otseselt soodustada rohelise elektri [45] tootmist, ei anna põhikohtuasjas kõnealused rohelise elektri tasuta jaotamise meetmed otseselt tootjatele eelist, kuna esmajärjekorras on see kasulik tarnijatele ja võimalik, et tarbijatele, tingimusel, et tarnijad kannavad tasuta jaotamisest saadud eelise edasi tarbijatele.

95. Igal juhul näivad need meetmed olevat sobivad taotletava eesmärgi saavutamiseks, kuna kõrvaldades jaotamiskulud, julgustavad need tarnijaid suurendama rohelise elektri osakaalu oma energiapakettides ja seeläbi – olgugi et kaudselt – suurendama nõudlust, aidates samal ajal kaasa elektritootmises taastuvate energiaallikate kasutamise laiendamisele.

39 — Vt selle kohta kohtuotsused, 20.3.1990, Du Pont de Nemours Italiana (C-21/88, EU:C:1990:121, punkt 13) ja 16.5.1991, komisjon *vs.* Itaalia (C-263/85, EU:C:1991:212).

40 — C-573/12, EU:C:2014:2037.

41 — C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192).

42 — Vt vastavalt punktid 76 ja 89.

43 — C-573/12, EU:C:2014:2037.

44 — C-204/12–C-208/12, EU:C:2014:2192.

45 — Vt vastavalt punktid 95 ja 98.

96. Direktiivi 2001/77 artikli 4 lõige 1 kujutab endast muu hulgas vihjet sellele, et toetuskavade kvalifitseerimisel ei oma tähtsust asjaolu, kas abi on otsene või kaudne, kuna see säte hõlmab toetuskava määratlusse mis tahes mehhanismi, mille kohaselt elektrienergia tootja saab ametivõimude määruste alusel „otsest või kaudset“ toetust.

97. Teiseks, seoses küsimusega, ega põhikohtuasjas kõnealused meetmed ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik taotletava eesmärgi saavutamiseks, tuleb sedastada, et Euroopa Kohus, põhinedes asjaolule, et liidu seadusandja on erinevatelt liikmesriikidelt nõudnud riiklike eesmärkide seadmist selleks, et õiglaselt jagada neilt nõutud jõupingutusi, võttes arvesse erinevaid lähtekohti, erinevaid võimalusi taastuvatest energiaallikatest pärit elektri arendamisel ning elektripakette, seega tunnistas, et toetuskavadega võivad kaasneda territoriaalsed piirangud, kuna tegevust riigi tasandil võidakse käsitada sobilikumana kui tegevust liidu tasandil.

98. Olgugi et ma sellisele lähenemisviisile alla ei kirjuta, ei näe ma ka fundamentaalset erinevust territoriaalsete piirangute, mis on seotud toetuskavadega, mis põhinevad ostukohustusel konkreetses tarnepiirkonnas või roheliste sertifikaatide kasutamisel, ning rohelise elektri tasuta jaotamise korra territoriaalse piirangu – mis on arutusel põhikohtuasjas ning on mõeldud aitama kaasa saavutada Belgia Kuningriigil kasvuhoonegaaside heitkoguste vähenemisega seotud keskkonnakaitse eesmärgid – vahel. Sarnaselt roheliste sertifikaatide korrale oli tasuta jaotamise korra eesmärk vastavalt 4. aprilli 2003. aasta määruse preambulile edendada rohelise elektri detsentraliseeritud tootmist kohalikes elektrijaamades.

99. Seega tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et EÜ artikleid 28 ja 30 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis annavad rohelise elektri tasuta jaotamise õiguse üksnes nendele tootmisseadmetele, mis on vahetult ühendatud asjaomase liikmesriigi või selle liikmesriigi piirkonna territooriumil asuvatesse jaotusvõrkudesse ning välistavad seetõttu sellise õiguse andmise teistes liikmesriikides asuvatele tootmisseadmetele.

V. Ettepanek

100. Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvesse võttes leian, et Rechtbank van eerste aanleg te Brusseli (Brüsseli esimese astme kohus) esitatud küsimustele tuleks vastata nii, et esiteks EÜ artiklis 12, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiivis 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivis 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. septembri 2001. aasta direktiivis 2001/77/EÜ, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kasutamise edendamist elektrienergia siseturul, diskrimineerimiskeeldu sätestavaid reegleid, ning teiseks EÜ artikleid 28 ja 30 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis annavad taastuvatest energiaallikatest pärit rohelise elektri tasuta jaotamise õiguse üksnes nendele tootmisseadmetele, mis on vahetult ühendatud asjaomase liikmesriigi või selle liikmesriigi piirkonna territooriumil asuvatesse jaotusvõrkudesse ning välistavad seetõttu sellise õiguse andmise teistes liikmesriikides asuvatele tootmisseadmetele.